

УДК 342.951

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Гончаренко Ганна Анатоліївна

кандидат юридичних наук, доцент спеціальної кафедри № 1

«Правові засади державної безпеки»

Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Гончаренко Анна Анатольевна

кандидат юридических наук, доцент специальной кафедры № 1

«Правовые основы государственной безопасности»

Института подготовки юридических кадров для Службы безопасности Украины

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Goncharenko Ganna

Candidate of Law, Associate Professor of the Special Department No. 1

«Legal foundations of State Security»

Institute of Legal Personnel Training for the Security Service of Ukraine

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0003-2483-8097

DOI: 10.25313/2520-2308-2020-4-5872

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИМИ БЕЗПЕКОВИМИ СТРУКТУРАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С ЕВРОПЕЙСКИМИ И ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКИМИ СТРУКТУРАМИ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

COOPERATION OF UKRAINE WITH EUROPEAN AND EURO-ATLANTIC STRUCTURES: ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS

Анотація. Статтю присвячено дослідженню організаційно-правових аспектів розвитку співробітництва України з європейськими та євроатлантичними безпековими структурами. Констатовано, що важливим завданням держави у забезпеченні національної безпеки є інтеграція України в європейський безпековий, правовий простір, набуття членства в ЄС та в НАТО, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами. Указано, що Україна виходить з того, що розвиток і зміцнення ЄС та НАТО поглиблюють загальноєвропейську та міжнародну безпеку в усіх її вимірах та вимагають проведення відповідних демократичних перетворень національних безпекових інституцій.

Наведено, що до складу європейських та євроатлантичних безпекових структур входять НАТО, ООН, ЄС, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Рада Європи, Західноєвропейський Союз, Організація економічного співробітництва та розвитку, Європейський банк та ін. У дослідженні основну роль приділено напрямкам співробітництва України з НАТО у безпековому вимірі. Розкрито програму участі України в ініціативах «Східного партнерства ЄС». В цій програмі передбачається досягнення прогресу у протистоянні організованій злочинності, нелегальній торгівлі зброєю, кіберзлочинності, тероризму, а також стосовно участі в операціях, підрозділах та тренувальних ініціативах Спільної безпекової та оборонної політики ЄС.

Аргументовано, що Україна розвиває напрямки євроатлантичного співробітництва в секторі безпеки виконуючи положення програми «Партнерство заради миру», «Хартії про особливе партнерство Україна – НАТО», «Організації

Північно-атлантичного договору», впровадила реалізацію щорічних Національних програм співробітництва під егідою Комісії Україна – НАТО. Інтеграція України до Організації Північноатлантичного договору має важливе значення для забезпечення національної безпеки нашої держави, особливо в умовах сучасної ситуації на Сході України.

Ключові слова: управління, сектор безпеки, європейські безпекові структури, євроатлантичні безпекові структури, співробітництво, інтеграція.

Аннотация. Статья посвящена исследованию организационно-правовых аспектов развития сотрудничества Украины с европейскими и евроатлантическими структурами безопасности. Констатируется, что важной задачей государства в обеспечении национальной безопасности является интеграция Украины в европейское безопасное, правовое пространство, членство в ЕС и в НАТО, развитие равноправных взаимовыгодных отношений с другими государствами.

Показано, что в состав европейских и евроатлантических структур безопасности входят НАТО, ООН, ЕС, Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе, Совет Европы, Западноевропейский союз, Организация экономического сотрудничества и развития, Европейский банк и др. В исследовании основную роль уделено изучению направлений сотрудничества Украины с НАТО в секторе безопасности. Раскрыто содержание программы участия Украины в инициативах «Восточного партнерства ЕС». В этой программе предусматривается достижение прогресса в противостоянии организованной преступности, нелегальной торговли оружием, киберпреступности, терроризму, а также об участии в операциях, подразделениях и тренировочных инициативах Совместной политики безопасности и обороны ЕС.

Аргументировано, что Украина развивает направления евроатлантического сотрудничества в секторе безопасности, выполняя положения программы «Партнерство ради мира», «Хартії об особом партнерстві Україна – НАТО», «Организации Североатлантического договора», внедрила реализацию ежегодных Национальных программ сотрудничества под эгидой Комиссии Украина – НАТО. Интеграция Украины в Организацию Североатлантического договора имеет важное значение для обеспечения национальной безопасности нашего государства, особенно в условиях современной ситуации на Востоке Украины.

Ключевые слова: управление, сектор безопасности, европейские структуры безопасности, евроатлантические структуры безопасности, сотрудничество, интеграция.

Summary. The article is devoted to the study of organizational and legal aspects of development of cooperation of Ukraine with European and Euro-Atlantic security structures. Ascertained, that the important task of the state in ensuring national security is to integrate Ukraine into the European security, legal space, to become a member of the EU and NATO, to develop equal mutually beneficial relations with other states. Specified, that Ukraine assumes that the development and strengthening of the EU and NATO deepens pan-European and international security in all its dimensions and calls for appropriate democratic transformations of national security institutions.

It is stated that the European and Euro-Atlantic security structures include NATO, the UN, the EU, the Organization for Security and Co-operation in Europe, the Council of Europe, the Western European Union, the Organization for Economic Co-operation and Development, the European Bank and others. The study focuses on the areas of NATO-Ukraine cooperation in the security dimension. The program of Ukraine's participation in the EU's Eastern Partnership initiatives has been opened. The program envisages progress in the fight against organized crime, illegal arms trafficking, cybercrime, terrorism, as well as participation in EU Common Security and Defense Policy operations, units and training initiatives.

Reasoned, that Ukraine is developing areas of Euro-Atlantic cooperation in the security sector by implementing the Partnership for Peace, the NATO-Ukraine Special Partnership Charter, the North Atlantic Treaty Organization, and implementing the annual National Cooperation Programs under the auspices of the NATO Commission. The integration of Ukraine into the North Atlantic Treaty Organization is essential for ensuring the national security of our country, especially in the current situation in the east of Ukraine.

Key words: management, security sector, European security structures, Euro-Atlantic security structures, integration.

Постановка проблеми. У Конституції України закріплено положення про євроатлантичний курс нашої держави [1]. Виникнення нових та поширення вже існуючих загроз, таких, наприклад, як тероризм, збройні конфлікти, масове поширення нелегальної зброї, поставило перед державою низку питань щодо небезпек, пов'язаних із переглядом

ефективності управління сектором безпеки, та визначенням нових пріоритетних напрямів її розвитку. Співробітництво України з НАТО як один із напрямів безпекової політики нашої держави спрямоване на досягнення високих стандартів її країн-членів, взаємовигідну практичну взаємодію України у подоланні традиційних та нових викликів і загроз, а також на

забезпечення належного місця і впливу України в міжнародній безпековій системі [2, с. 23]. У 2018 році Україна приєдналася до 492 із 588 заяв та декларацій ЄС, що свідчить про спільність поглядів та підходів у питаннях врегулювання і належного реагування на регіональні та глобальні виклики [3], в тому числі у секторі безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженні розвитку співробітництва України із європейськими, євроатлантичними безпековими структурами окремі питання вивчалися у роботах Губського Б. [4], Ліпкевич С. Я. [5], Бурдяк В. та Мороз І. [6], Корсак К. [7], Александрова О. С. [8] та ін. Звертаючись до розгляду організаційної структури та історичного досвіду, а також правових основ діяльності НАТО, дослідники обґрунтовують її важливість для підтримання безпеки та стабільності. У приєднанні України до НАТО дослідники вбачають запоруку її захисту від різноманітних викликів та загроз національній безпеці. Однак, питання напрямків співробітництва України в управлінні сектором безпеки у юридичній літературі залишилось поза увагою науковців. Тому обрана тема даного дослідження є актуальною та має практичне значення, особливо під час реформування розвитку управління сектором безпеки.

Мета статті (постановка завдання): з'ясувати особливості розвитку та напрямки співробітництва України з європейськими та євроатлантичними безпековими структурами в контексті управління сектором безпеки.

Виклад основного матеріалу. Після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року Україна стала повноцінним суб'єктом міжнародних відносин. І до 2001 року Україна не ставила питання про вступ до НАТО. В період з 1991–2014 рр. визначалась державна політика України, як така що має статус позаблокової держави. З 2014 року України взяла стратегічний курс на інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур. До складу таких відносимо НАТО, Організацію Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Організацію з безпеки і співробітництва в Європі, Раду Європи, Західноєвропейський Союз, Організацію економічного співробітництва та розвитку, Європейський банк та ін. [9, с. 284]. Важливим є те, що в основі створення будь-якого об'єднання держав закладена ідентичність їхніх зовнішньополітичних цілей, або ж наявність спільної загрози. Організація Об'єднаних Націй (далі — ООН) є міжнародною організацією, головною метою якої є підтримка міжнародного миру і безпеки, тому з цією метою було підписано Північноатлантичний договір, чим фактично створено НАТО [10, с. 299]. НАТО є надзвичайно потужною політико-військовою орга-

нізацією, яка об'єднує найбільш розвинуті країни світу та забезпечує кожній з них захист і національну безпеку. Посткомуністичні держави, які приєдналися до Альянсу, суттєво посилили систему національної безпеки та зменшили витрати на розвиток військово-оборонного сектору [11, с. 71].

Організація Північноатлантичного договору, чи Північноатлантичний альянс або НАТО (англ. *North Atlantic Treaty Organization — NATO*) — це міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз 30 держав Північної Америки і Європи, які прагнуть досягти мети Північноатлантичного договору, підписаного у Вашингтоні 4 квітня 1949 р. [12, с. 225]. Фактично НАТО — це міжурядова організація, політико-безпековий союз, об'єднаний спільною системою цінностей, до яких належать, свобода, верховенство права, вирішення суперечок мирним шляхом і ринкова економіка [13, с. 76]. У преамбулі Договору підкреслюється, що його учасники об'єднують свої зусилля для здійснення колективної оборони та підтримання миру і безпеки у відповідності до Статуту ООН, що є основоположним при формулюванні цілей і завдань організації, декларується, що договірні сторони підтверджують свою відданість цілям і принципам цієї організації та своє бажання жити в мирі з усіма народами і урядами. Другою метою проголошена рішучість сторін захищати свободу, спільну спадщину і цивілізацію своїх народів, засновану на принципах демократії, свободи особистості та законності. Третя мета Договору полягає в об'єднанні зусиль з метою створення колективної безпеки та збереження миру [14].

Важливим напрямком співробітництва України з ЄС є безпекова сфера, відповідно до підписаної у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Ці зобов'язання визначають ст. ст. 7–13 Угоди, які зосереджені на питаннях недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також боротьби з тероризмом. Співпраця у сфері безпеки передбачена Розділом III «Юстиція, свобода та безпека» цієї Угоди. [15]. Крім того, Україна є учасником ініціативи «Східного партнерства ЄС». В цій програмі передбачається досягнення прогресу у протистоянні організованій злочинності, нелегальній торгівлі зброєю, кіберзлочинності, тероризму, а також стосовно участі в операціях, підрозділах та тренувальних ініціативах Спільної безпекової та оборонної політики ЄС [16].

Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року визначає розмежування повноважень державних органів у сферах

національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони і запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони. Також, згідно положень ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України», серед фундаментальних національних інтересів України є: інтеграція України в європейський безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [17]. Крім того, відповідно до чинного законодавства України, сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки, сили оборони, оборонно-промисловий комплекс, громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки (ст. 12) [17].

А одним із основних завдань Стратегії національної безпеки України є утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО [18]. Інтеграція України до структур НАТО має важливе значення для забезпечення національної безпеки й оборони нашої держави, особливо в умовах сучасної ситуації на Сході України. Тимчасова окупація РФ частини території України — АРК, міста Севастополя, розпалювання Росією конфлікту у східних регіонах України та руйнування системи світової та регіональної безпеки і принципів міжнародного права зумовили прийняття нової редакції Воєнної доктрини України від 02.09.2015 р. [19].

Важливо відмітити, що до основних завдань нині діючої Концепції розвитку сектору безпеки і оборони віднесено участь у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки. В Концепції проголошено, що Україна виходить з того, що розвиток і зміцнення ЄС та НАТО поглиблюють загальноєвропейську та міжнародну безпеку в усіх її вимірах та вимагають проведення відповідних демократичних перетворень національних безпекових інституцій в нашої країні. В Україні у секторі безпеки планується реалізувати комплекс завдань, які полягають у: 1) запровадженні керівництва сектором безпеки і оборони на основі прийнятих у державах — членах ЄС та НАТО принципів і стандартів; 2) упровадженні ефективною уніфікованою

системи планування та управління ресурсами з використанням сучасних європейських та євроатлантичних підходів; 3) зміцненні взаємодії з партнерськими спецслужбами держав — членів НАТО, зокрема вжитті конкретних заходів взаємної довіри [20].

НАТО посідає провідне місце у структурі європейської та євроатлантичної системи безпеки. У Україні із НАТО встановлені відносини «особливого партнерства». Ці відносини дозволили нашій країні у секторі безпеки проведення ряду реформ. Починаючи з 2014 року, були розроблені основні принципи співпраці НАТО з країнами-партнерами. Вони ґрунтуються: 1) на спільній безпеці, 2) повазі суверенітету, 3) загальній згоді, 4) спільних консультаціях в межах форумів різних рівнів: Північноатлантичної ради, політичного комітету, регіональних експертних і спеціальних робочих груп, консультативних груп [21, с. 215].

Важлива співпраця України у секторі безпеки з НАТО, включаючи ті організації чи програми, які утворюються відповідно до угоди між Україною та Альянсом. Так, у програмі «Партнерство заради миру» проголошено, що таке Партнерство започатковується як вираз спільної переконаності у тому, що стабільність і безпека в Євро-Атлантичному регіоні може бути досягнута лише шляхом співробітництва і спільних дій. Захист та підтримка основних свобод і прав людини, забезпечення свободи, справедливості і миру шляхом демократії є загальними цінностями, які мають основоположне значення для Партнерства [22].

У положеннях «Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО» підтверджуються такі зобов'язання, як: 1) безпека всіх держав у регіоні ОБСЄ є неподільною, що жодна країна не може будувати свою безпеку за рахунок безпеки іншої країни; 2) утримуватися від загрози силою або використання сили проти будь-якої держави будь-яким чином; 3) визнавати невід'ємне право всіх держав вільно обирати та застосовувати власні засоби забезпечення безпеки, а також право свободи вибору або зміни своїх засобів забезпечення безпеки; 4) поважати суверенітет, територіальну цілісність та політичну незалежність всіх інших держав, непорушність кордонів та розвиток добросусідських відносин; 5) визнавати верховенство права, зміцнювати демократію, політичний плюралізм та ринкову економіку; 6) визнавати права людини та права осіб, що належать до національних меншин; 7) запобігати конфліктам та врегульовувати спори мирними засобами у відповідності до принципів ООН та ОБСЄ [23]. Отже, Україна, підписуючи Хартію, підтвердила свою рішучість провести радикальні реформи, змінити державне управління у секторі безпеки. Наша країна підтверджує свою рішучість продовжувати військову

реформу, зміцнювати демократичний та цивільний контроль над збройними силами та підвищувати їхню оперативно-технічну сумісність зі збройними силами НАТО та країн-партнерів. Україна підтримує адаптацію до реалій євроатлантичної безпеки, що змінюються, та її роль у співпраці з іншими міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, Європейський Союз, Рада Європи і Західноєвропейський Союз, у сприянні зміцненню євроатлантичної безпеки [23]. Співробітництво в галузі цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій та готовності до катастроф є ключовою складовою «Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО».

У 2009 році було підписано Декларацію про доповнення до Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною (підписаної 9 липня 1997 року), в якій підтверджено поглиблення постійного політичного діалогу та співробітництва між НАТО та Україною на всіх необхідних рівнях; сприянні зусиллям України, спрямованим на продовження політичних, економічних та оборонних реформ у контексті її євроатлантичних прагнень, метою яких є членство в НАТО, концентруючи увагу на ключових демократичних та інституційних перетвореннях [24].

В контексті розвитку та реформування управління сектором безпеки, можна виділити мету співробітництва України та НАТО так: сприяння трансформації та розвитку сектору безпеки України для виконання властивих йому завдань як в інтересах держави, так і в інтересах забезпечення регіональної і глобальної стабільності і безпеки. І основними напрямками, враховуючи також і сектор оборони, є: 1) політичний (здійснюється Президентом України, МЗС, РНБОУ); 2) воєнно-політичний (організується Міноборони України, Апаратом РНБОУ та іншими причетними органами державної влади України); 3) військовий (ГШ ЗСУ, визначені структури сектору безпеки України); оборонно-технічний (МОУ, суб'єкти державного сектору економіки, які беруть участь в реалізації оборонно-технічної політики) [25].

Запроваджено Річні національні програми під егідою Комісії «Україна — НАТО», де представлені окремі аспекти розвитку управління сектором безпеки. Так, основна частина річної національної програми містить такі розділи: (1) політичні та економічні питання; (2) оборонні та військові питання; (3) ресурсні питання; (4) питання безпеки; (5) правові питання. Наприклад, Річна національна програма під егідою Комісії «Україна — НАТО» є програмою стратегічних реформ та інших заходів, необхідних для забезпечення ефективної, цілеспрямованої та системної підготовки України до членства в НАТО [26].

Пріоритетними цілями співпраці України з ОБСЄ у процесі управління системою європейської безпеки та стабільності є: (а) зміцнення потенціалу ОБСЄ як платформи для політичного діалогу та інструменту раннього попередження конфліктів, врегулювання кризових та конфліктних ситуацій; (b) постконфліктне відновлення; (c) пошук моделей мирного врегулювання регіональних конфліктів (Придністровського, Грузинського, Нагірно-Карабахського тощо) та забезпечення посередницької ролі ОБСЄ; (d) посилення потенціалу ОБСЄ у боротьбі з транснаціональними викликами та загрозами європейській та світовій безпеці (боротьба з проявами тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю, протидія загрозам, що надходять з кіберпростору); (e) удосконалення польових операцій ОБСЄ, зміцнення аналітичного потенціалу Організації, забезпечення дотримання принципу географічної рівності у кадровій політиці; (f) подальша розбудова та зміцнення в рамках ОБСЄ діалогу з питань енергетичної безпеки. Прикладом можна назвати, це коли 24 липня 2014 р. держави-учасниці ухвалили рішення про започаткування Місії спостерігачів ОБСЄ на російських пунктах пропуску «Гуково» та «Донецьк». 20 спостерігачів здійснюють почерговий моніторинг на цих пропускних пунктах [27].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Враховуючи європейський та євроатлантичний курс зовнішньої політики нашої держави та активізацію підтримки з боку країн-членів НАТО та ЄС, співпраця з цими безпековими структурами є одним із пріоритетних напрямків розвитку держави. Україна, як член ООН і ОБСЄ, приєдналася практично до усіх міжнародно-правових документів з питань безпеки системи ООН та ОБСЄ. Наша країна розвиває євроатлантичне співробітництво в секторі безпеки, виконуючи положення програми «Партнерство заради миру», «Хартії про особливе партнерство Україна — НАТО», «Організації Північно-атлантичного договору». З 2014 року Україна впровадила реалізацію щорічних Національних програм співробітництва під егідою Комісії «Україна — НАТО». Держава Україна бере участь у миротворчій діяльності у міжнародних структурах сектору безпеки. Наша країна активно розвиває правові та організаційні механізми співробітництва з НАТО та ООН і ОБСЄ, оскільки це може стати одним із найбільш дієвих механізмів захисту національної безпеки. Важливе значення у забезпечення євроатлантичного інтеграційного курсу України в контексті управління сектору безпеки є удосконалення нормативно-правової бази, організаційно-правових аспектів їх діяльності.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141
2. Співробітництво України з НАТО в рамках програми «Партнерство заради миру» (інформаційна довідка) // Наука і оборона. 1998. № 4. С. 23–32.
3. Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 р. К.: Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, 2019. 40 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/AA_report-UA.pdf (дата звернення: 27.04.2020).
4. Губський Б. Євроатлантична інтеграція України. К.: ЛОГОС, 2003. 328 с.
5. Ліпкевич С. Я. Правові аспекти співробітництва України з НАТО. URL: http://vlp.com.ua/files/28_5.pdf (дата звернення: 27.04.2020).
6. Бурдяк В. Мороз І. Перспективи співробітництва «Україна — НАТО» і роль у ньому польського фактора // Політичний менеджмент. 2008. № 3. С. 3(30). С. 165–174.
7. Корсак К. Політичні взаємовідносини України і Чехії в НАТО. URL: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/009-06.pdf> (дата звернення: 27.04.2020).
8. Александров О. С. Україна — НАТО: нові умови та реалії співробітництва: аналіт. доп. / О. С. Александров; упорядн. В. М. Бегма, Н. Г. Діденко, О. О. Резнікова; за заг. ред. О. В. Литвиненка. К.: НІСД, 2011. 56 с.
9. Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України: навч. посібн. / В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, Ю. П. Сурмін та ін.; За заг. ред В. П. Горбуліна. К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. С. 284.
10. Міжнародне право: підручник / Л. Д. Тимченко, В. П. Кононенко. К.: «Знання», 2012. 631 с.
11. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива: моногр. / За заг. ред. О. І. Соскіна. К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2007. 336 с.
12. Мартинов А. Ю. Північноатлантичний альянс / Енциклопедія історії України: у 10 т. // Інститут історії України НАН України. К.: «Наук. думка», 2011. Т. 8. С. 225.
13. Міжнародні організації: навч. посіб. Мокий А. І., Яхно, Т. П., Бабець І. Г. К.: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
14. Північноатлантичний договір від 04.04.1949 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_008 (дата звернення 23.04.2020).
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 26.04.2020).
16. Порівняльний аналіз «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 р.» з положеннями Угоди про асоціацію: якою є додана вартість для відносин Україна-ЄС?» / За ред. Ю. Вдовенка. 2018. К.: Громадська синергія. 43 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Web_ua_AAЕap_eliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf (дата звернення 27.04.2020).
17. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241.
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення 26.04.2020).
19. Воєнна доктрина України. Указ Президента України від 24.09. 2015 р. № 555/2015. URL: www.president.gov.ua/documents/5552015-19443 (дата звернення 26.04.2020).
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4.03.2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» // Указ Президента України від 14.03. 2016 року № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#n2> (дата звернення 26.04.2020).
21. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи: навч. посібник / Федонюк С. В., Лажнік В. Й., Моренчук А. А., Романюк Н. І. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. націон. у-ту ім. Лесі Українки, 2008. 258 с.
22. Партнерство заради миру Рамковий документ: міжнародний документ від 08.02.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001 (дата звернення 23.04.2020).
23. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002 (дата звернення 23.04.2020).
24. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, 9.07. 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021 (дата звернення 27.04.2020).
25. Міністерство закордонних справ України. Офіційний сайт. Україна та НАТО. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato> (дата звернення 25.04.2020).

26. Про річні національні програми під егідою Комісії Україна — НАТО: Указ Президента України від 2.10.2018 р. № 298. URL: <https://www.president.gov.ua/> (дата звернення 27.04.2020).

27. Участь України в Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ): URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobitnictva-v-yevropi> (дата звернення 24.04.2020).

References

1. Konstytucja Ukrainy vid 28.06.1996 r. 254k/96-VR // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 1996. 30. St. 141.
2. Spivrobitnytstvo Ukrainy z NATO v ramkakh prohramy «Partnerstvo zarady myru» (informacijna dovidka). Nauka i oborona. 1998. # 4. S. 23–32.
3. Zvit pro vykonannja Ughody pro Asociaciju mizh Ukrainoju ta Jevropejskym Sojuzom u 2018 r. K.: Urjadovyj ofis koordynaciji jevropejskoji ta jevroatlantychnoji integraciji, 2019. 40 s. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEI/AA_report-UA.pdf (data zvernennja: 27.04.2020).
4. Ghubsjkyj B. Jevroatlantychna integracija Ukrainy. K.: LOGhOS, 2003. 328 s.
5. Lipkevych S. Ja. Pravovi aspekty spivrobitnytstva Ukrainy z NATO. URL: http://vlp.com.ua/files/28_5.pdf (data zvernennja: 27.04.2020).
6. Burdjak V. Moroz I. Perspektyvy spivrobitnytstva «Ukraina — NATO» i rolj u njomu poljsjkocho faktora. Politychnyj menedzhment. 2008. # 3. S. 3(30). S. 165–174.
7. Korsak K. Politychni vzajemovidnosyny Ukrainy i Chekhiji v NATO. URL: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/009-06.pdf> (data zvernennja: 27.04.2020).
8. Aleksandrov O. S. Ukraina — NATO: novi umovy ta realiji spivrobitnytstva: analit. dop. / O. S. Aleksandrov; uporjadn. V. M. Beghma, N. Gh. Didenko, O. O. Reznikova; za zagh. red. O. V. Lytvynenka. K.: NISD, 2011. 56 s.
9. Osnovy jevropejskoji ta jevroatlantychnoji integraciji Ukrainy: navch. posibn. / V. V. Ghovorukha, V. Gh. Buljba, Ju. P. Surmin ta in.; Za zagh. red V. P. Ghorbulina. K.: DP «NVC «Jevroatlantykinform», 2006. S. 284.
10. Mizhnarodne pravo: pidruchnyk / L. D. Tymchenko, V. P. Kononenko. K.: «Znannja», 2012. 631 s.
11. Partnerstvo zarady bezpeky: dosvid krajin NATO ta ukrajinsjka perspektyva: monoghr. / Za zagh. red. O. I. Soskina. K.: Vyd-vo «Instytut transformaciji suspiljstva», 2007. 336 s.
12. Martynov A. Ju. Pivnichnoatlantychnyj aljjans / Encyklopedija istoriji Ukrainy: u 10 t. // Instytut istoriji Ukrainy NAN Ukrainy. K.: «Nauk. dumka», 2011. T. 8. S. 225.
13. Mizhnarodni orghanizaciji: navch. posib. Mokij A. I., Jakhno, T. P., Babecj I. Gh. K.: Centr uchbovoji literatury, 2011. 280 s.
14. Pivnichnoatlantychnyj doghovir vid 04.04.1949 r. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_008 (data zvernennja 23.04.2020).
15. Ughoda pro asociaciju mizh Ukrainoju, z odniji storony, ta Jevropejskym Sojuzom, Jevropejskym spivtovarystvom z atomnoji energiji i jikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoji storony. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (data zvernennja 26.04.2020).
16. Porivnjalnyj analiz «20 ochikuvanykh dosjaghnennj Skhidnocho partnerstva do 2020 r.» z polozhennjamy Ughody pro asociaciju: jakoju je dodana vartistj dlja vidnosyn Ukraina-JeS? / Za red. Ju. Vdovenka. 2018. K.: Ghromadsjka synerghija. 43 s. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Web_ua_AAEap-eliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf (data zvernennja 27.04.2020).
17. Pro nacionaljnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 # 2469-VIII. Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 2018. # 31. St. 241.
18. Pro rishennja Rady nacionaljnoji bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnja 2015 roku «Pro Strateghiju nacionaljnoji bezpeky Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 travnja 2015 roku # 287/2015. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (data zvernennja 26.04.2020).
19. Vojenna doktryna Ukrainy. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.09. 2015 r. #555/2015. URL: www.president.gov.ua/documents/5552015-19443 (data zvernennja 26.04.2020).
20. Pro rishennja Rady nacionaljnoji bezpeky i oborony Ukrainy vid 4.03.2016 r. «Pro Koncepciju rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy» // Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.03. 2016 roku # 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#n2> (data zvernennja 26.04.2020).
21. NATO: istorija, struktura, dijaljnistj, perspektyvy: navch. posibnyk / Fedonjuk S. V., Lazhnik V. J., Morenchuk A. A., Romanjuk N. I. Lucjk: RVV «Vezha» Volyn. nacion. u-tu im. Lesi Ukrainky, 2008. 258 s.
22. Partnerstvo zarady myru Ramkovyj dokument: mizhnarodnyj dokument vid 08.02.1994 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001(data zvernennja 23.04.2020).

23. Khartija pro osoblyve partnerstvo mizh Ukrajinou ta Orghanizacijoje Pivnichno-Atlantychnogho doghovoru. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002 (data zvernennja 23.04.2020).

24. Deklaracija pro dopovnennja Khartiji pro osoblyve partnerstvo mizh Orghanizacijoje Pivnichno-Atlantychnogho doghovoru ta Ukrajinou, pidpysanoji 9 lypnja 1997 roku: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021 (data zvernennja 27.04.2020).

25. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. Oficijnyj sajt. Ukrajina ta NATO. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato> (data zvernennja 25.04.2020).

26. Pro richni nacionaljni prohramy pid eghidoju Komisiji Ukrajina — NATO: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 2.10.2018 r. #298. URL: <https://www.president.gov.ua/> (data zvernennja 27.04.2020).

27. Uchastj Ukrainy v Orghanizaciji z bezpeky ta spivrobitnytstva v Jevropi (OBSJe): URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobitnytstva-v-jevropi> (data zvernennja 24.04.2020).